

nicznych a także archeologicznych. Część z tych prac, ze względów organizacyjnych, winna być przeprowadzona w czasie robót konserwatorskich.

Badania archeologiczne należy przeprowadzić jeszcze przede wszystkim:

1. w części niepodpiwniczonej skrzydła północnego oraz pod krużgankiem części niepodpiwniczonej; następnie:

2. ukończyć badania na dziedzińcu koło kruchty;

3. w piwnicy skrzydła wschodniego wykonać przekop poprzeczny;

4. przeprowadzić badania w ogrodzie na północ od zamku, wykonując przekop poprzeczny przez drogę dojazdową XVI-wieczną;

5. przeprowadzić badania przed wschodnią elewacją domku Szwajcarskiego (teren dawnego przedzamcza?).

Badania architektoniczne powinny jeszcze objąć:

1. w skrzydle wschodnim na I piętrze: korytarz oraz sale (jeśli nie wszystkie, to przynajmniej dwie, trzy wybrane), stropy sal I piętra,

zaś na parterze stropy dotąd nie badane;

2. w skrzydle pn.: na parterze sale użytkowane obecnie na jadalnię i magazyny żywnościowe; na I piętrze świetlicę; na II piętrze pomieszczenie przy baszcie Królewskiej; oraz pomieszczenia przy baszcie Papieskiej na wszystkich kondygnacjach;

3. w baszcie Papieskiej ościeża jednego wybranego okna na I piętrze i jednego wybranego okna na II piętrze;

4. wnętrza baszty Królewskiej z wyjątkiem piwnic.

W czasie prac konserwatorskich powinny być przebadane:

1. ściany kaplicy zewnątrz, a szczególnie wewnątrz;

2. zawartość kuli pod krzyżem kopułki latarni kaplicznej;

3. zewnętrzną stronę baszty Królewskiej;

4. zewnętrzną stronę baszty Szlacheckiej;

Ponadto należałoby przeprowadzić badania fizyko-chemiczne i mineralogiczne pobranych próbek zapraw, tynków oraz materiałów ceramicznych i kamiennych.

Przypisy:

¹ J. T. Frazik, *Wyniki ważniejszych odkryć architektonicznych w zamku krasieczyńskim w latach 1963—1965*, Sprawozdanie Rzeszowskiego Ośrodka Ar-

cheologicznego za rok 1965, Rzeszów 1966, s. 111-114; A. Kunysz, *Badania archeologiczno-architektoniczne w Krasieczyńcu*, pow. Przemyśl, tamże, s. 106-111.

Antoni Kunysz

Badania archeologiczne na wzgórzu Benedyktynek w Jarosławiu

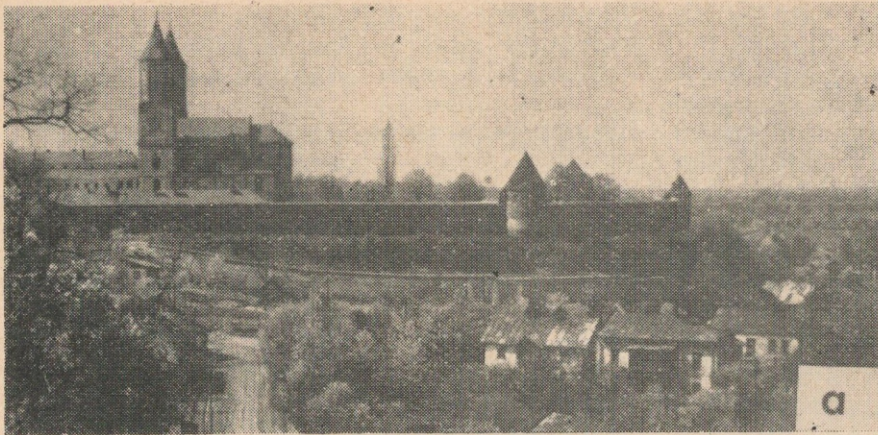
Miasto Jarosław od dawien dawna znalazło się w sferze zainteresowań historyków, którzy rozpatrując najdawniejsze dzieje wysuwali szereg hipotez odnośnie lokalizacji pierwotnej osady czy grodu¹. W rozważaniach tych poważną rolę przypisywano wzgórzu Benedyktynek. Ze źródeł pisanych wynikało, że na wzniesieniu tym istniał pierwotny Jarosław. Mówi o tym dokument z roku 1615, w którym Anna Ostrogska przeznacza pod budowę kościoła i klasztoru SS Benedyktynek wzgórze przy kościele św. Mikołaja „przy którym niegdyś fara i miasto było wybudowane”². Jeszcze wyraźniej pierwotne położenie Jarosławia w tym miejscu potwierdza ks. bp Sierakowski, który podczas wizytacji klasztoru SS Benedyktynek w r. 1748 podaje, że góra św. Mikołaja z kościołem św. Mikołaja była miejscem „gdzie w starożytności było miasto Jarosław”³. Również tradycja miejscowa przekazała, że wzgórze Benedyktynek było starym grodem z czasów panowania książąt ruskich.

Badania na terenie miasta Jarosławia znalazły się w planach autora, w ramach problematyki początków miast w Polsce południowo-wschodniej. Wąskie prace badawcze na

tym czołowym obiekcie Jarosławia na terenie wzgórza Benedyktynek podjął autor w roku 1961 przeprowadzając badania o charakterze sondażowym⁴ (Ryc. 1).

W roku 1966 Muzeum Ziemi Przemyskiej dzięki pomocy TPN oraz ścisłej współpracy Katedry Antropologii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu w miesiącu lipcu podjęło badania archeologiczne i antropologiczne w obrębie wzgórza Benedyktynek (Ryc. 2 a)⁵. Celem badań między innymi było pozyskanie materiałów antropologicznych z cmentarza, który istniał przy kościółku św. Mikołaja.

Po wykonaniu odpowiednich pomiarów, założeniu siatki arowej, badania postanowiono rozpocząć na terenach położonych na zachód od zabudowań klasztornych po lewej stronie bramy wjazdowej na dziedziniec. Eksplorację objęto między innymi ar 1 ćw. B, C oraz ar 3 ćw. D. Ogółem przebadano obszar o powierzchni około 70 m². W wyniku podjętych badań uzyskano między innymi: jedną jamę ziemiankę nr 1 (Ryc. 2 b) w obrębie ara 1 ćw. B. Poza tym w obrębie ara 3 ćw. D stwierdzono występowanie 14 szkieletów znisz-

Ryc. 2. Jarosław m. pow. a — ogólny widok wzgórza Benedyktynek od strony południowej; b — zdjęcie terenu podczas eksploracji ara 1.

Fot. A. Kunysz

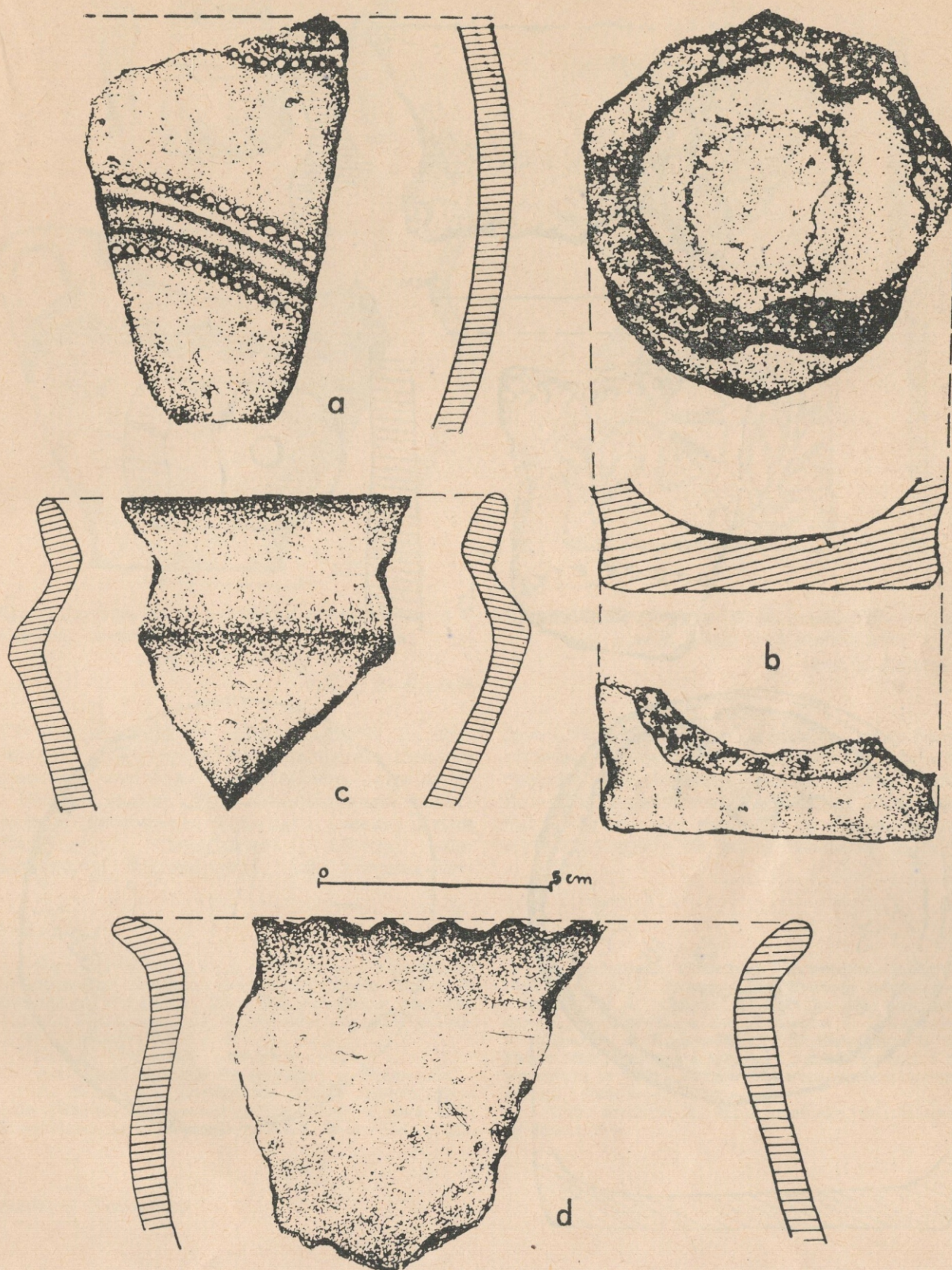
czonych przez wkop pod mury jakiejś budowli kamiennej⁶. Dokładne datowanie szkieletów nie jest możliwe w obecnym stadium badań. Pierwotny układ warstw został poważnie naruszony, materiały archeologiczne z różnych epok i okresów uległy przemieszaniu. Na szczególną uwagę w sprawozdaniu zasługuje jama owalna o wymiarach dł. 140 cm, szer. 120 cm, głęb. 50 cm, wewnątrz której stwierdzono liczne fragmenty naczyń, a nawet jedno całe naczynie (Ryc. 5 b). Materiał ceramiczny występujący w jamie wykazuje formy typowe dla wieku XIV/XV. Przeważają bowiem naczynia cienkościenne, toczne na krążku garncarskim, o krawędziach silnie wywiniętych na zewnątrz. Całe naczynie pochodzi mniej więcej z tego samego czasokresu, widoczne są jednak na nim wpływy starsze — ornament linii falistej.

Wśród materiału zabytkowego uzyskanego z pozostałych ćwiartek ara 1, ćw. C i ara 3 ćw. D, na szczególną uwagę zasługują piękne ułamki ceramiki cienkościennej o powierzchni gładzonej czarnej, silnie błyszczącej, bogato ornamentowanej (Ryc. 3 a, c i 4 a-b) z okresu późnorzymskiego tzw. luksusowej. Oprócz tego wystąpiła ceramika grubościenna (Ryc. 3 b i 4 d) lepiona ręcznie, jedynie obmazywana palcami, z ornamentem plastycznym na brzegu wylewu w postaci wykonanych palcem dołków

(Ryc. 3 d). Wśród naczyń można wyróżnić formy następujące: miski, pucharki na pustej nóżce oraz naczynia baniaste i jajowate. Ze względu na to, że materiały powyższe wystąpiły na złożu wtórnym bez jakiegos dokładnie uchwyconego obiektu, kryterium ich datowania można przyjąć ogólnie na schyłkową fazę okresu rzymskiego i wiązać je z kulturą przeworską. Za takim datowaniem przemawiają dość liczne fragmenty naczyń ceramiki siwej toczzonej na kole. Z innych zabytków znaleziono między innymi przesłik do wrzeciona wykonany w glinie (Ryc. 4 c).

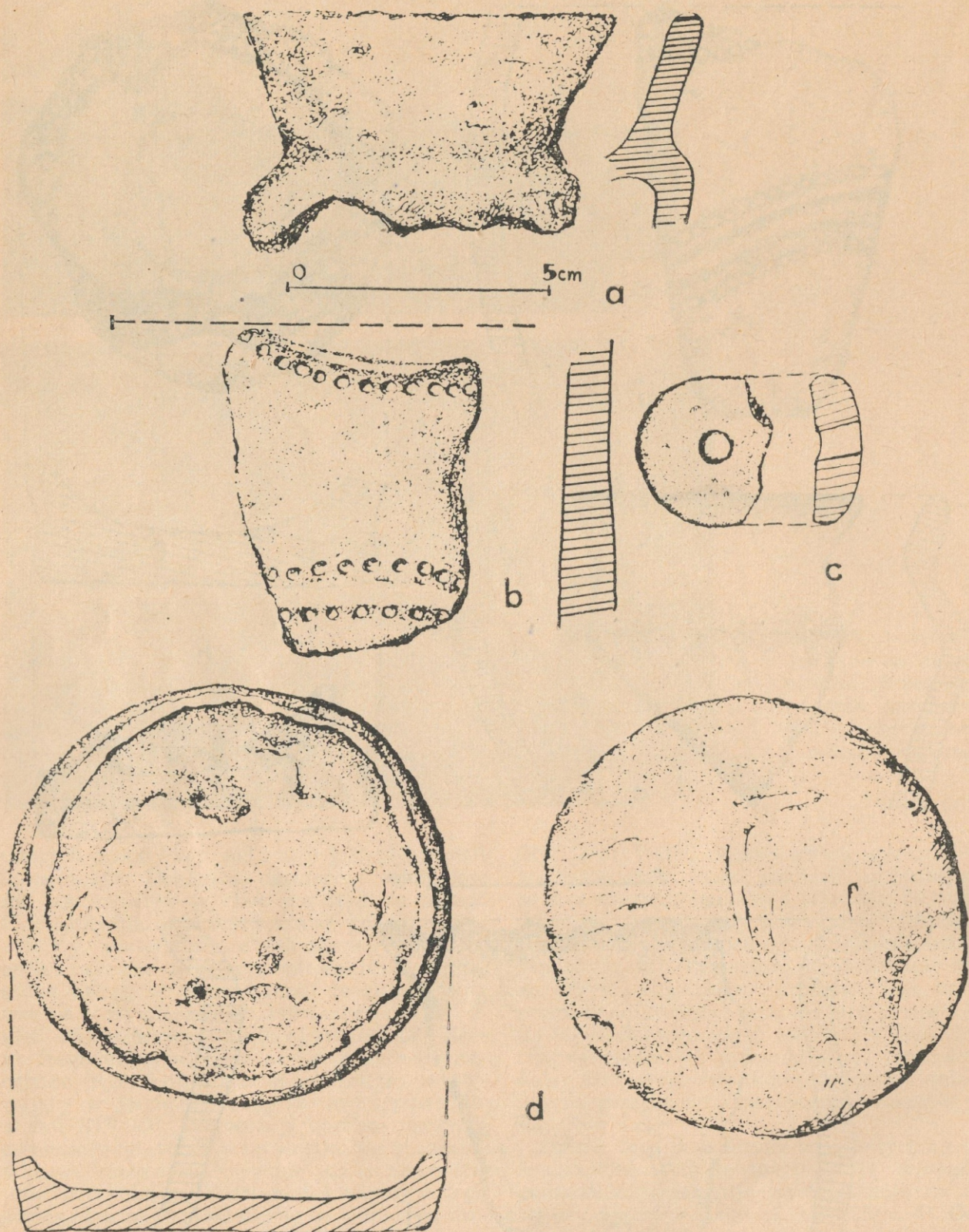
Oprócz tego dość licznie wystąpiły materiały średniowieczne i nowożytnie. Na szczególne podkreślenie zasługuje występowanie na tym terenie bogato zdobionych kaflów (Ryc. 6). Ceramika ze względu na jej różnorodność pod względem techniki wykonania, jak i form, może się śmiało mieścić w granicach XVI—XVIII w.

Reasumując wyniki badań archeologicznych na terenie wzgórza Benedyktynek można śmiało stwierdzić, że potwierdzają one starożytność osady jarosławskiej i pozwalają dotować ją na II—IV wiek n. e. Materiały średniowieczne wprawdzie nieliczne dowodzą, że istnieje tutaj osadnictwo w początkach państwowości polskiej — w wiekach X—XIII (Ryc. 5 a) oraz w wiekach XV—XVII.

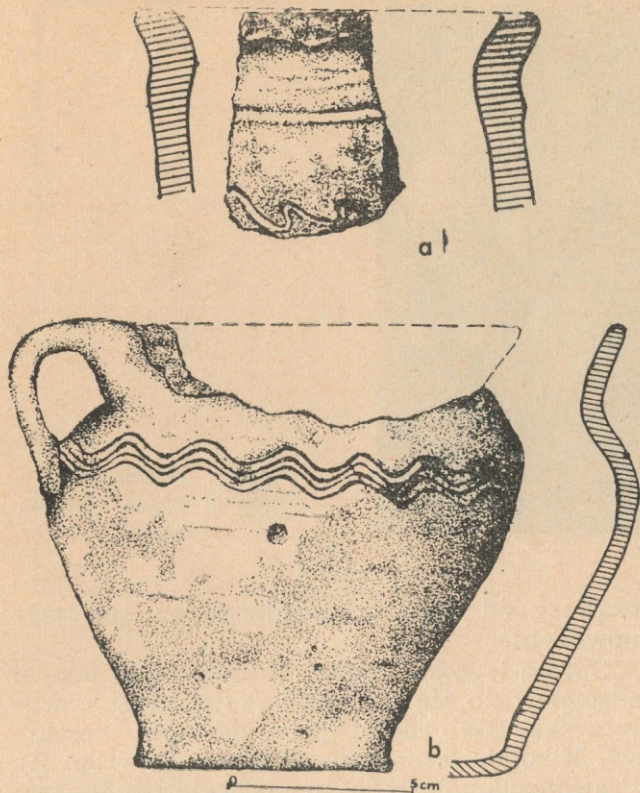
Ryc. 3. Jarosław m. pow. Wzgórze Benedyktynek. Zabytki z okresu rzymskiego: a — fragment naczynia z ornamentem; b — przydenna partia naczynia, c — fragment naczynia dwustożkowatego; d — fragment przybrzeżnej partii naczynia z ornamentem.

Rys. E. Kalinowska

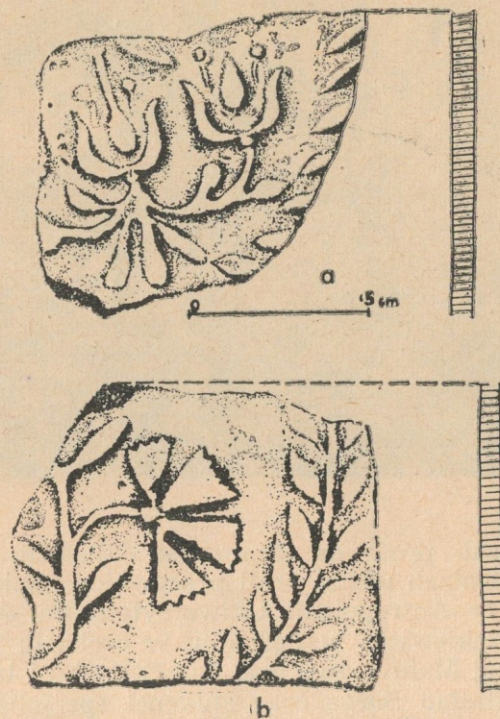
Ryc. 4. Jarosław m. pow. Wzgórze Benedyktynek. Zabytki z okresu rzymskiego: a — fragment pucharu na pustej nóżce; b — fragment naczynia z ornamentem; c — przesłik gliniany do wrzeciona; d — dno naczynia.

Rys. E. Kalinowska

Ryc. 5. Jarosław m. pow. Wzgórze Benedyktynek. a — fragment wczesnośredniowiecznego naczynia; b — naczynko z jamy nr 1.

Rys. E. Kalinowska

Ryc. 6. Jarosław m. pow. Wzgórze Benedyktynek. a—b — ułamki kafli średniowiecznych.

Rys. E. Kalinowska

Miejmy nadzieję, że dalsze badania na tym obiekcie mogą przynieść niezmiernie ciekawe materiały związane z początkiem Jarosławia.

Podczas badań ekipa archeologiczna korzystała z pomieszczeń Internatu Liceum Sztuk Plastycznych. Dyrektorowi Liceum mgr Edwardowi Kieferlingowi, jak również kie-

rownictwu Muzeum w Jarosławiu oraz Stowarzyszeniu Miłośników Jarosławia składam serdeczne podziękowanie za udzieloną pomoc. Również Dyrektorowi Technikum Budowlanemu w Jarosławiu składamy podziękowanie za wyrażenie zgody na przeprowadzenie badań.

Przypisy:

¹ Fr. Siarczyński, *Wiadomość historyczna i statystyczna o mieście Jarosławiu*, Lwów 1826, s. 2; Zob. też A. Wondaś, *Lechickie Jarosławia początki*, Rocznik Stowarzyszenia Miłośników Jarosławia 1945/46/47, Jarosław 1947, s. 9-16.

² Zob. A. Wondaś, *Lechickie...*, s. 15.

³ Archiwum Diecezji Przemyskiej w Przemyśle.

⁴ A. Kunysz, *Działalność Działu Archeologicznego Muzeum Okręgowego w Rzeszowie w roku 1961*, *Wiadomości Archeologiczne*, t. XXX, W-wa 1964, s. 212.

⁵ W badaniach tych pod kierunkiem naukowym prof. prof. dr R. Jamki i Fr. Wokroja udział wzięli archeolodzy: A. Kunysz, E. Pudelko oraz antropolodzy: A. Malinowski i Jan Strzałko z Uniwersytetu w Poznaniu, A. Kaczanowski z Uniwersytetu w Krakowie oraz Krystyna Jaworska i Bogdan Łuczak z Uniwersytetu w Łodzi, wraz z zespołem studentów antropologii z Poznania.

⁶ Zob. artykuł A. Malinowskiego w niniejszym wydawnictwie.

Andrzej Malinowski

Badania antropologiczne na cmentarzyskach w rejonie byłego klasztoru Benedyktynek w Jarosławiu

W lipcu 1966 roku dokonywane były antropologiczne badania wykopaliskowe na dwóch cmentarzyskach szkieletowych zlokalizowanych na terenie dawnego osiedla miejskiego w Jarosławiu.

Prace finansowe były przez Katedrę Antropologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz przez Komitet Antropologiczny Polskiej Akademii Nauk. Z ramienia tych instytucji pracami ekspedycji wykopaliskowej